

נ"ב ג': נִמְכָּרְתָּם - הטעם מלרע בתי"ו.

נ"ב ד': וְאֶשׂוּר - האל"ף בפתח והשי"ן בדגש"ו.

נ"ב ה': וְעֵתָהּ - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'וְעֵתָה' באל"ף.

נָאֵסִי, נָאֵסִי - יש לשים לב לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להוסיף מונח ולהטעים 'נָאֵסִי'.

מִנְאָץ - המ"ם בחיריק, ואין לקרוא 'מִנְאָץ' בשווא נע.

נ"ב ו': פִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'פִּי־אֲנִי הוּא־הַמְדַבֵּר'.

הַמְדַבֵּר - המ"ם רפה, ובשווא נע"ו.

נ"ב ח': קוֹל, קוֹל - לבקיאים בחילוק שבין ק' לכ' דגושה, ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הקו"ף, שלא ישמע שקורא 'כל' בכ"ף.

נִשְׁאֹו - הטעם מלעיל בנו"ן², והשי"ן בשווא נע"ו.

עֵץ בָּעֵץ - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֵץ בָּאֵץ' באל"ף*.

נ"ב ט': תַּרְבֹּת - החי"ת בקמץ קטן, והרי"ש בשווא נח.

נ"ב י': קָדְשׁוֹ - הקו"ף בקמץ קטן, והדלי"ת בשווא נח.

כָּל־אֶפְסִי־אָרֶץ - יש לשים לב לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להוסיף מונח ולהטעים 'כָּל־אֶפְסִי אָרֶץ'.

נ"ב י"א: אֶל־תִּגְעוּ - הגימ"ל דגושה, והוא מלשון נגיעה, והקורא 'תיגעו' בגימ"ל רפה משנה משמעות ללשון יגיעה.

הַבָּרוּ - הטעם מלעיל בבי"ת.

נ"ב י"ב: תִּלְכֹּן - הלמ"ד בצירי, והטעם מלרע בכ"ף.

הַלֵּךְ - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של הה"א, שלא ישמע שקורא 'אֵלֶךְ' באל"ף ותשתנה המשמעות.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילופי נוסחאות ❖

נ"א ט"ז: עֲמִי־אָתָהּ / (עֲמִי אָתָהּ)

במקף - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"ב א"ו א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רוו"ה, גינצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר.

במרכא - בכתבי היד: א"א א"ג א"ד א"ה א"ח. ~ ובדפוסים: רא"פ, לטריס.

נ"א כ': עֲלָפוֹ / (עֲלָפוֹ) ^{טו}

במרכא - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"ב א"ה. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, קסוטו, קורן, ברויאר.

בדרגא - בכתבי היד: ס"ה ס"ו ס"ז ס"ט ס"י ס"ג, א"א א"ג א"ו א"ח. ~ ובדפוסים: לטריס, גינצבורג.

נ"א כ"ג: בִּיד־מוֹיֵד / (בִּיד מוֹיֵד)

במקף - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"ב א"ו א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, קסוטו, קורן, ברויאר.

במונח - בכתבי היד: ס"ז, א"א א"ג א"ד א"ה א"ח. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג.

נ"ב ב': קוֹמִי שְׁבִי / (קוֹמִי שְׁבִי) ^{טז}

השי"ן דגושה - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"ב. ~ ובדפוסים: קסוטו, ברויאר.

השי"ן רפה - בכתבי היד: ס"ו ס"ז ס"ט ס"י ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"א א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.

נע שאחר תנועה גדולה אינו נחשב כשווא נע לענין זה (כגון: אֶשֶׁר לָקְחוּ, כִּי עָזְבוּ. ובפשוט הטעם הוא משום שלקדמונים שלפני רד"ק שווא שאחר תנועה גדולה לרוב היה נח ולא נע).

ולכלל זה יש כמה יוצאים מן הכלל שנמנו במסורה (מובאת במק"ג פרישת משפטים, ובדקדוקי הטעמים (סעיף 19), ובספר טעמי המקרא המיוחס לר' יהודה בן בלעם, ובדברי הניקוד והנגינות לר' משה תמקין (שער הנגינות, טעם תביר), ובספר עט סופר לרד"ק (דף ל' ע"ב), ובשאר ספרי הראשונים העוסקים בכללי הטעמים) שבהם מוטעם דרגא אע"פ שיש רק הברה אחת בין המשרת לתביר.

ובפסוקים יש רק הברה אחת בין המשרת לתביר, וכיון שאינו נמנה במסורה בין היוצאים מן הכלל המוטעמים בדרגא אע"פ שיש רק הברה אחת בין המשרת לתביר, מוכח שהוא מוטעם במרכא ולא בדרגא.

ויתכן שהסופרים שהטעו בדרגא עשו כן משום שסברו כדעת רד"ק ששווא שאחר תנועה גדולה הוא נע, ואם כן יש הברה ושווא נע בין המשרת לבין התביר, ומשום כך הטעו את המשרת בדרגא ולא במרכא.

^{טז} הכלל הוא שכשיבואו שתי תיבות המחוברות בטעם, והתיבה הראשונה מוטעמת מלעיל ומסתיימת בהברה פתוחה המנוקדת בקמץ או בסגול, והתיבה השנייה טעמה בראשה (גם אם פתוחה בשווא), יבוא דגש בראש התיבה השנייה, כגון: 'לָקְחָהּ לִי' (בראשית כ"ז מ"ו), 'וְעָשִׂיתָ לָּוִי' (שמות כ"ה כ"ה, שם כ"ה, ועוד), ודגש זה מכונה 'דחיק'.

ויש לכלל זה חריגים מעטים בהם בא דגש דחיק גם כאשר התיבה הראשונה מסתיימת בתנועות שאינן קמץ או סגול. ומסתבר שחלק מהסופרים לא סימנו דגש זה מחמת שחשבוהו לטעות כיון שאינו מתאים לכללים הרגילים של דחיק.

^ט 'אֶשׂוּר' בפתח ודגש הוא שם מקום (וגם שם אומה שנקראת על שם מקומה), ו'אֶשְׂוּר' בקמץ ורפה הוא לשון מארב (רש"י הושע י"ג ז', ויש שפירשו פירושים אחרים, אך מ"מ אינו שם אומה, ועיין מנחת שי שם).

^י 'ענין זה מבואר בגליון 216 הפטרת ואתחנן הערה י"א.

^{יא} עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה.

וכאן מוכח שהמ"ם בשווא נע מזה שיש מתג לפני המ"ם, ומילה זו אינה מופיעה ביוצאים מן הכלל במסורה הנקראים בשווא נח למרות המתג. וכן מוכח מזה שיש כתבי יד מדויקים (ס"א ט"ז) בהם המ"ם כאן מנוקדת בחטף פתח (והיינו שהשווא נע, כמבואר במאמר החטפים שחטף פתח באות לא גרזנית הוא סימן לשווא נע).

^{יב} משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון 116 פרישת בראשית הערה ג'.

^{יג} ענין זה מבואר בגליון 216 הפטרת ואתחנן הערה ט'.

^{יד} ובכמה דפוסים מוטעים מוטעם 'כָּל־אֶפְסִי אָרֶץ' במונח, אך לא מצאנו להטעמה זו זכר לא בכתבי היד ולא בדפוסים העיקריים.

^{טו} אלו הם כללי משרתי התביר: כאשר יש שתי הברות או יותר בין ההברה המוטעמת במשרת התביר, להברה המוטעמת בתביר, המשרת יהיה דרגא (כגון: וַיִּבְרָךְ אֹתָם), וכאשר יש ביניהם פחות משתי הברות, המשרת יהיה מרכא (כגון: וַיִּתֵּן אֹתָם), ושווא נע נחשב כהברה לענין זה (כגון: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁמוֹ), אמנם, שווא